

Üniversite Öğrencilerinin Gelecek Beklentisinin Yapısal Eşitlik Modeli ve Chaid Analizi ile Belirlenmesi: Cumhuriyet Üniversitesi İİB Öğrencilerine Yönelik Bir Uygulama

Murat Kaya¹, Ziya Gökalg Göktolga²

Özet

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin gelecekte beklenenleri araştırılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2012–2013 eğitim-öğretim yılında Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören öğrenciler oluşturmuştur. Örneklem büyüklüğü 384 olarak belirlenmiştir. Veri toplama süreci sonucunda anket formu üzerinde güvenilirlik ve geçerlilik analizleri uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; öğrencilerin gelecekte beklenisinde ekonominin, istihdamın, eğitimin ve hayatın pozitif bir etkisi varken, gelirin negatif yönde bir etkisi olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gelecek beklentisi, Üniversite öğrencileri, Yapısal eşitlik modeli.

The Future of University Students Expectancy Determination of Structural Equation Modeling and Chaid Analysis: An Application of The Republic of University Students Economics and Administrative Sciences

Abstract

In this study, future expectations of university students has been investigated. Population of this research is university students of Cumhuriyet University Faculty of Economic and Administrative Sciences. 384 students were selected for sample. Reliability and validity analysis have been conducted on collected data. Results demonstrate that, economy, employment education and social life correlates positively with future expectations of students while income correlates negatively.

Key Words: Future expectation, University students, Structural equation model.

GİRİŞ

Günümüzde üniversite öğrencilerinin sayısı hızlı bir şekilde artmaktadır. Bu artışa paralel olarak rekabet ortamı yükselmekte ve rekabetin sonucu olarak öğrencilerin gelecek ile ilgili beklentisi önem kazanmaktadır.

Bir toplumda gençlerin geleceğe ilişkin beklentileri o toplumun gelişim çizgisini ve dinamiğini belirleyen önemli etkenlerdendir. Ekonomik hayat için yarışmanın ve başarının ön planda olduğu endüstri toplumlarında gençler için "*gelecek kaygısı*" çocukluk yaşlarından

¹ Öğretim Görevlisi, Cumhuriyet Üniversitesi Divriği Nuri Demirağ MYO, Sivas.

² Prof. Dr. Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, Sivas.

başlamaktadır. Nitelikli insan olma çabası sonraki yıllarda da sürüp gitmektedir. Endüstri toplumu bunu istemektedir (Güler, 1999:56).

Üniversite öğrencisi, birey olarak kendi sorunları ve gelişme sorunları olan bir kişidir (Özgüven, 1992:5).

Türkiye’de üniversitelerin; eğitim ve öğretim olanakları, vizyonları, yönetilme biçimleri, araştırma-geliştirme, iletişim, bilişim ve ulaşım imkanları, veri toplama, işleme ve bilgi üretme olanak ve kapasiteleri gibi birçok imkanlar açısından birbirleriyle farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu durum, öğrencilerin gerek üniversiteyle ilgili gerekse gelecekle ilgili beklentilerinde farklılıklara yol açabilmektedir. Özellikle üniversiteye yeni girmiş öğrencilerin beklentileri ile bölümlerinde okumakta olan öğrencilerin beklenti değişimlerinin bilinmesi ve bu konuda yeni düzenlemelere gidilmesi, yeni kararların alınıp uygulamaya geçirilmesi, üniversitelerin işlevlerini daha iyi ve gerçekçi yönde yerine getirebilmeleri açısından kaçınılmaz olmaktadır. Bu yönde yapılacak araştırmalar da üniversite yönetimine ışık tutacaktır (Korukoğlu, 2003:79,80).

Bu araştırmada İİBF fakültesinde okuyan öğrencilerin ekonomi, istihdam, eğitim,hayat ve gelir faktörlerinin geleceğe dair beklenti faktörünün belirlenmesinde etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır.

Aktaş tarafından yapılan bir çalışmada, öğrencilerin dördüncü sınıftaki kişisel, sosyal ve genel uyum düzeylerinin birinci sınıftakilerin uyum düzeylerinden anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur(Aktaş, 1997).

Yenen ve Gözlü eğitim sürecinin içinde yer alan bireylerin beklentilerini ve eğitimden algılanan kalite boyutunu açıklamaya çalışmışlardır (Yenen ve Gözlü, 2003).

I.YAPISAL EŞİTLİK MODELLEMESİ

Yapısal eşitlik modelleme sürecinde öncelikle teori sunulmaktadır. Sonraki aşamada yapısal eşitlikler, teoriyi birebir yansıtacak biçimde kurulmakta, daha sonra bir örneklem seçimi yapıp ölçümler elde edilmektedir. Bu aşamanın ardından model parametrelerinin tahmini yapılmaktadır. Tahmin edilen modele ait uyum iyiliği indekslerinin değerlendirilmesiyle beraber gerekliyse modelde düzenleme ve değişiklikler yapılmaktadır. Modelin son hali hakkında bir sonuca varıldıktan sonra sonuçlar elde edilmekte ve yorumlanmaktadır (Tezcan, 2008:21).

Sosyal bilimlerde araştırmacılar çoğu zaman, doğrudan gözlemlenemeyen yapılarla ilgilenirler ve gözlemlenemeyen ancak asıl olarak araştırılan bu yapılara ise gizil (gözlenemeyen) değişken adı verilir (Byrne, 2010). Gizil değişkenlere neredeyse tüm sosyal bilimlerden örnek verilebilir. Psikolojideki kendilik kavramı, motivasyon; sosyolojideki güçsüzlük, istisna; eğitim bilimlerindeki sözlü ifade yeteneği, öğretmen beklentisi; ekonomideki

kapitalizm, sosyal sınıf ya da örgütsel davranıştaki izlenim yönetimi davranışı, örgütsel vatandaşlık davranışı.

Gizil değişkenler, doğrudan gözlemlenemediğinden, doğrudan da ölçülemez. Bu nedenle, araştırmacının incelemek istediği gizil değişkeni temsil ettiğini düşündüğü ölçülebilir davranış ya da eylemleri kavramlaştırması ve tanımlaması gerekir. Dolayısıyla, tüm gizil değişkenler bir ya da daha fazla gözlemlenen değişkene bağlıdır. O halde gizil değişkeni ölçülebilir kılan şey, onu tanımlayan ölçülebilir değişken ya da değişkenlerdir. Özellikle örgütsel davranış alanında kullanılan ölçekler buna örnek olarak verilebilir. Psikometrik bir ölçeğin her bir maddesi gözlemlenen değişkenleri ifade ederken, bazı ifadeler bir araya gelerek, gizil bir değişkeni oluşturmaktadırlar. Bu nedenle, bir araştırmadaki en önemli şey güvenilir ve geçerli bir ölçek kullanılmasıdır. Aksi durumda bir çok şey ölçülebilecek ancak istenen gizil değişkene ulaşamayabilecektir (Meydan ve Şeşen, 2011:10).

Sawyer ve Page araştırmalarında, yapısal eşitlik modellerinin artışı uyum iyiliği indislerinin istatistiksel anlamlılık testlerinin sağladığından daha fazla kullanışlı bilgi temin edebileceği düşüncesiyle yola çıkmışlardır. Çalışmada iki tür indis tanımlanmış ve çeşitli market araştırma çalışmaları ile avantajları sergilenmiştir. Çalışmada kovaryans matrislerinin istatistiksel karşılaştırılması, kuramsal model ve gizil değişkenler ile ölçüm hatalarının yapısal eşitlik modellemesindeki örneklem verisi tarafından incelenmiştir(Sawyer ve Page, 1984).

II.CHAİD ANALİZİ

Chaid (Chi-Squared Automatic Interaction Detector - Otomatik Ki-Kare İlişki Belirleyici) Yöntemi 1980 yılında G.V. Kass tarafından geliştirilen algoritma, bölmeleme veya ağaç oluşturma için oldukça etkili istatistiksel bir yöntemdir. Chaid istatistiksel bir testi dallanma kriteri olarak kullanarak, tüm bağımsız değişkenler için bir değerlendirme yapmaktadır. Hedef değişken (bağımlı değişken) değerlerine göre istatistiksel olarak homojenlik gösteren (farklılık göstermeyen) değerleri birleştirmekte, farklılık gösterenlere ise dokunmamaktadır. Daha sonra dallarında homojen değerlerin yer aldığı ağacın ilk dalını oluşturmak için en iyi bağımsız değişkeni seçmekte ve bu süreç ağaç tamamen büyüyene kadar yinelemeli bir şekilde devam etmektedir. Dallanma kriteri olarak kullanılacak istatistiksel test hedef (bağımlı) değişkenin ölçme düzeyine göre farklılık göstermektedir. Eğer hedef değişken sürekli ise F testi, kategorik ise ki-kare testi kullanılmaktadır. En küçük p değerine sahip değişken ile ağacın ilk dalı oluşturulmaktadır (Atılğan, 2011:23).

CHAİD analizi bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemekle beraber, bağımsız değişkenlerin birbirleriyle olan etkileşimlerini de ortaya koymaktadır (Kayri ve Boysan, 2008:169).

III.UYGULAMA

Araştırma evreni 2012-2013 eğitim ve öğretim yılında Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır.

2012-2013 eğitim öğretim yılında Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören, Çizelge 1'de de gösterildiği gibi 4106 öğrenciden rassal olarak seçilen 384 öğrenci örnekleme oluşturmaktadır. Anketin uygulanması basit tesadüfi yöntemle gerçekleştirilmiştir. Örnekleme oluşturan 384 sayısının belirlenmesinde ön çalışma olarak 100 anket yapılmış, bu anketteki verilerden yararlanılarak p ve q değerleri (p = 0,49 ve q = 0,51) kullanılarak örneklem büyüklüğüne aşağıdaki formülle gösterildiği gibi ulaşılmıştır.

$$n = \frac{p \cdot q \cdot (Z_{\alpha/2})^2}{d^2} = \frac{0,49 \cdot 0,51 \cdot (1,96)^2}{(0,05)^2} = 384$$

Çizelge 1. Öğrenci Sayısı ve Ankete Katılımın Ağırlıklı Dağılımı

BÖLÜMLER	ÖĞRENCİ SAYISI (kişi)	ANKETE KATILAN ÖĞRENCİ YÜZDESİ (%)	ANKETE KATILAN ÖĞRENCİ SAYISI (kişi)
İktisat	728	18	68
İşletme	713	17	67
Kamu Yönetimi	671	16	63
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler	666	16	62
Maliye	496	12	46
Ekonometri	309	8	29
Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü	413	10	39
Uluslararası Ticaret ve İlişkiler	110	3	10
TOPLAM	4106	100	384

Kaynak: Cumhuriyet Üniversitesi İ.İ.B.F. kayıtları.

A. YEM ANALİZİ

Bu çalışmada, öğrencilerin gelecek ile ilgili beklentisi açıklanmaya çalışılmıştır. Sosyal bilimlerde gözlenen değişkenlerle öğrencilerin gelecekte beklenen beklentilerini açıklamak yeterli olmayacaktır. Gözlenen değişkenlerin oluşturduğu değişkenler direkt olarak gözlenemezler ve gözlenemeyen değişkenler “gizil değişkenler” olarak adlandırılır. Bu çalışmada da bir çok gizil değişken bulunmaktadır. Çok değişkenli varyans analizi, diskriminant analizi, çoklu regresyon ve diğer bir çok teknikle gizil değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek mümkün değildir. Gizil değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemede sıklıkla kullanılan model “Yapısal Eşitlik Modeli (YEM)” dir. Bu çalışmada da gözlenen değişkenler ve gizil değişkenler arasındaki ilişkiler ile gizil değişkenler arasındaki ilişkileri açıklamaya yardımcı olan YEM analizine yer verilmiştir.

Çalışmadaki gizil değişkenler; ekonomi, istihdam, eğitim, sosyal çevre, gelir ve beklenti faktörlerinden oluşmaktadır.

Veri analizi süreci çalışmada kullanılan ölçeklere ilişkin güvenilirlik ve geçerlilik analizleri ile başlamıştır. Bunun için doğrulayıcı faktör analizi ve cronbach's alpha değerlerine bakılmıştır.

Ekonomi boyutuna ait 7 madde kullanılarak cronbach's alpha değerine bakılmış ve daha sonra da doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. A1 ve A2 maddesi modelden çıkarıldığında güvenilirliğin ve geçerliliğin arttığı görülmüş ve bundan dolayı da A1 ve A2 maddesi "Ekonominin daha iyi olacağına inanıyorum, Bütçe açığının azalacağına inanıyorum" ekonomi faktörünü açıklamada etkisi küçük çıktığından modelden çıkarılmıştır. A3 “Enflasyonun düşeceğine inanıyorum”, A4 “Yakın zamanda ekonomik kriz olmayacağına inanıyorum”, A5 “Milli gelirin artacağına inanıyorum”, A6 “Ekonomik sıkıntıların yaşanmayacağına inanıyorum”, A7 “Ekonominin hızlı bir şekilde büyüyeceğine inanıyorum” maddesi modelde kullanılmıştır. Bu yüzden H_0 ve H_1 hipotezi aşağıdaki gibi kurulmuştur:

H_0 : A3,A4,A5,A6,A7 gözlenen değişkenleri EKONOMİ faktörüyle ilişkilidir.

H_1 : A3,A4,A5,A6,A7 gözlenen değişkenleri EKONOMİ faktörüyle ilişkili değildir.

Analiz sonuçlarına baktığımızda; yapısal eşitlik modellerinde iyilik uyumu indeksi GFI değerinin 1 olması durumunda modelin uygunluk derecesinin mükemmel olduğu söylenir. Bir diğer değerlendirme kriteri olan hata karelerinin karekökü yaklaşımı (RMSEA) değerinin 0,05'ten küçük olması durumunda modelin uygunluğu mükemmeldir. Analizde çıkan sonuçlara göre; GFI = 0,99, RMSEA = 0,030 çıkmıştır. Bu sonuçlara göre ekonomi faktörünü oluşturan gösterge değişkenleri bir bütün olarak anlamlıdır. RMSEA = 0,030 < 0,05 olduğundan ekonomi faktörü ile ilgili gösterge değişkenlerinin ilişkili olduğundan uygun bir model oluşturulabilmektedir. Bu durumda H_0 hipotezi kabul edilecektir. Cronbach's Alpha 0,814 > 0,7 çıkmıştır. Cronbach's Alpha'nın 0,7'den büyük olması durumunda model güvenilir ve geçerli

kabul edilmektedir (Nunnally, 1978). Sonuç itibarıyla ölçme aracında yer alan 5 madde ekonomi faktörü olarak isimlendirilmiştir.

İstihdam boyutuna ait 7 madde kullanılarak cronbach's alpha değerine bakılmıştır. Analiz sonucunda B3 ve B4 maddelerinin bu boyuttan çıkarıldığında cronbach alpha değerinin yükseldiği görülmüştür. B3 ve B4 gözlenen değişkeni "Eğitim aldığım alanla ilgili çalışmak istiyorum, Kendi bölümümden mezun olanların iş bulmakta zorlandığını görüyorum" istihdam faktörünü açıklamada etkisi küçük çıktığından modelden çıkarılmıştır. B1 "İşsizlik giderek azalır", B2 "Mezun olduğumda hemen iş bulabileceğime inanıyorum", B5 "İş sahalarının artacağına inanıyorum", B6 "Gelecekte işsizlik sorununun olmayacağına inanıyorum", B7 "İşsiz kalacağımı düşünmüyorum" maddesi modelde kullanılmıştır. Bu yüzden H_0 ve H_1 hipotezi aşağıdaki gibi kurulmuştur:

H_0 : B1,B2,B5,B6,B7 gözlenen değişkenleri İSTİHDAM faktörüyle ilişkilidir.

H_1 : B1,B2,B5,B6,B7 gözlenen değişkenleri İSTİHDAM faktörüyle ilişkili değildir

Eğitim boyutuna ait 7 madde kullanılarak cronbach's alpha değerine bakılmıştır. Analiz sonucunda C2, C3 ve C6 maddelerinin bu boyuttan çıkarıldığında cronbach alpha değerinin yükseldiği görülmüştür. C2, C3 ve C6 gözlenen değişkeni "Aldığım eğitimle iş hayatının farklı olduğunu düşünüyorum, Aldığım eğitimin uygulama kısmında yetersiz olduğunu düşünüyorum, Dersler çok ağır, öğrenmekte zorlanıyorum" eğitim faktörünü açıklamada etkisi küçük çıktığından modelden çıkarılmıştır. C1 "Kaliteli bir eğitim aldığımı düşünüyorum", C4 "Aldığım eğitimin yeterli olduğunu düşünüyorum", C5 "Aldığım eğitimle iş hayatında başarılı olabileceğimi düşünüyorum", C7 "İlgi çekici derslerimizin olduğunu düşünüyorum" maddesi modelde kullanılmıştır. Bu yüzden H_0 ve H_1 hipotezi aşağıdaki gibi kurulmuştur:

H_0 : C1,C4,C5,C7 gözlenen değişkenleri EĞİTİM faktörüyle ilişkilidir.

H_1 : C1,C4,C5,C7 gözlenen değişkenleri EĞİTİM faktörüyle ilişkili değildir.

Sosyal çevre boyutuna ait 7 madde kullanılarak cronbach's alpha değerine bakılmıştır. Analiz sonucunda D1, D2 ve D3 maddelerinin bu boyuttan çıkarıldığında cronbach alpha değerinin yükseldiği görülmüştür. D1,D2 ve D3 gözlenen değişkeni "Ailemle sorunlarım var, Arkadaşlarımla sürekli sorun yaşıyorum, Üniversite ortamına alışamadım" hayat faktörünü açıklamada etkisi küçük çıktığından modelden çıkarılmıştır. D4 "Yaşadığım yeri seviyorum", D5 "Arkadaşlarım bana iyi davranıyor", D6 "Ailem bana iyi davranıyor", D7 "Çevremdekiler beni sever" maddesi modelde kullanılmıştır. Bu yüzden H_0 ve H_1 hipotezi aşağıdaki gibi kurulmuştur:

H_0 : D4, D5, D6, D7 gözlenen değişkenleri SOSYAL ÇEVRE faktörüyle ilişkilidir.

H_1 : D4, D5, D6, D7 gözlenen değişkenleri SOSYAL ÇEVRE faktörüyle ilişkili değildir.

Gelir boyutuna ait 7 madde kullanılarak cronbach's alpha değerine bakılmıştır. Analiz sonucunda E3, E5 ve E6 maddelerinin bu boyuttan çıkarıldığında cronbach alpha değerinin

yükseldiği görülmüştür. E3, E5 ve E6 gözlenen değişkeni "Maddi açıdan hiçbir sorun yaşamıyorum, Lüks bir yaşamım olduğunu düşünüyorum, Okuldan sonra işte çalışıyorum" gelir faktörünü açıklamada etkisi küçük çıktığından modelden çıkarılmıştır. E1 "Harcama yaparken kendimi kısıtlamak zorundayım", E2 "İhtiyaçlarımı karşılamakta maddi açıdan güçlük çekiyorum", E4 "Maddi konular ders dinlememin önüne geçiyor", E7 "Evden aldığım para ile geçinmekte zorlanıyorum" maddesi modelde kullanılmıştır. Bu yüzden H_0 ve H_1 hipotezi aşağıdaki gibi kurulmuştur:

H_0 : E1, E2, E4, E7 gözlenen değişkenleri GELİR faktörüyle ilişkilidir.

H_1 : E1, E2, E4, E7 gözlenen değişkenleri GELİR faktörüyle ilişkili değildir.

Bağımlı değişken olan beklenti faktörüne ilişkin hipotezler aşağıdaki gibi kurulmuştur.

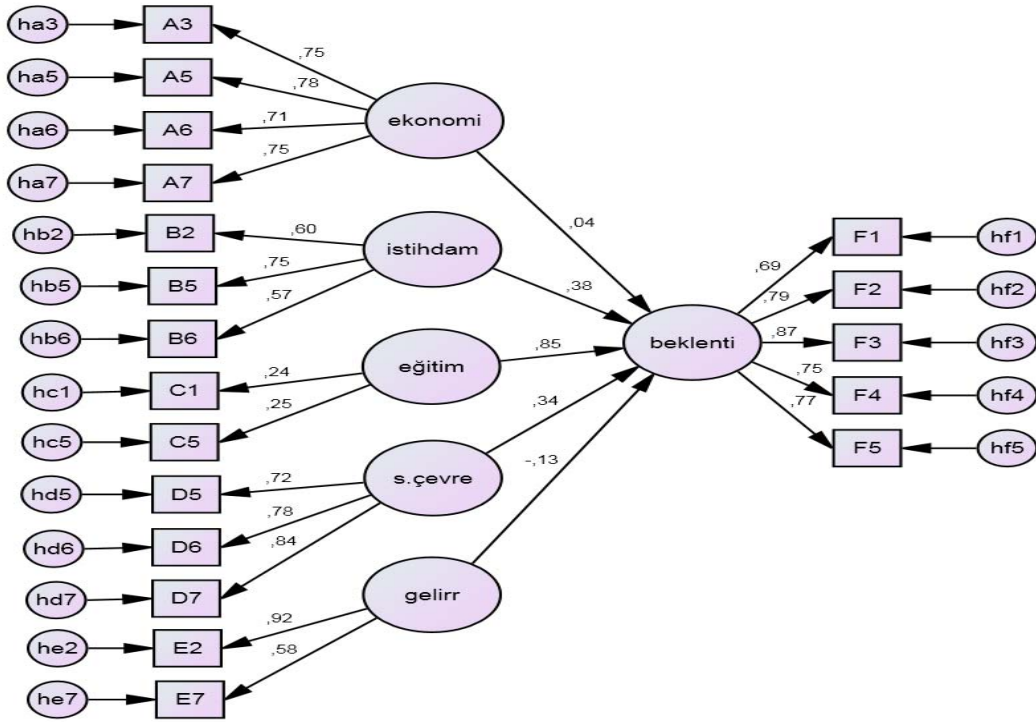
H_0 : İİBF fakültesinde okuyan öğrencilerin ekonomi, istihdam, eğitim, hayat ve gelir faktörlerinin geleceğe dair beklenti faktörünün belirlenmesinde etkisi vardır.

H_1 : İİBF fakültesinde okuyan öğrencilerin ekonomi, istihdam, eğitim, hayat ve gelir faktörlerinin geleceğe dair beklenti faktörünün belirlenmesinde etkisi yoktur.

Analizde çıkan sonuca göre $GFI = 0,97$ olması, beklenti değişkeni ile uyumun mükemmel olduğunu söyleyebiliriz. $NFI = 0,97$ olması mükemmel uyum, $AGFI = 0,86$ kabul edilebilir uyum olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre F1 "İyi bir iş bulabileceğime inanıyorum", F2 "Rahat bir yaşamım olacağına inanıyorum", F3 "Gelecekte istediğim şeyleri elde edeceğimi düşünüyorum", F4 "Gelecekte mutlu olacağıma inanıyorum" ve F5 "Hedeflerimin gerçekleşebileceğine inanıyorum" maddelerini beklenti faktörü olarak isimlendirebiliriz. Bu durumda model için kurulan H_0 hipotezi kabul edilecektir.

I. Final Modeline İlişkin YEM

Çalışmanın bu aşamasında, önceden ölçüm modeli ile elde edilen gizil değişkenler ile gözlenen değişkenler arasındaki ilişkiler de kullanılarak Şekil 1'de de gösterildiği gibi yapısal model olan, gizil değişkenler arasındaki ilişkileri gösteren modele ulaşılmıştır.

Şekil 1. Yapısal Eşitlik Modeli

$$\text{beklenti} = 0,04 * \text{ekonomi} + 0,38 * \text{istihdam} + 0,85 * \text{eğitim} + 0,34 * \text{s.çevre} - 0,13 * \text{gelir}$$

Yapısal Eşitlik Modeli

Yapısal eşitlik modeline göre ekonomi, istihdam, eğitim ve hayat faktörleri beklenti faktörü üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir. Gelir faktörünün ters yönlü bir ilişkisi vardır. Ekonomi faktöründeki 1 birimlik artış beklenti faktöründe 0,04 birim artışa, istihdam faktöründeki 1 birimlik artış beklenti faktöründe 0,38 birim artışa, eğitim faktöründeki 1

birimlik artış beklenti faktöründe 0,85 birim artışa, sosyal çevre faktöründeki 1 birimlik artış beklenti faktöründe 0,34 birim artışa ve gelir faktöründeki 1 birimlik artış beklenti faktöründe 0,13 birim azalışa neden olacaktır.

II. YEM'e İlişkin Yapısal Eşitlik Modeli Analizi Sonuçları

Yapısal eşitlik modeli analiz sonuçları Çizelge 2'de ve yapısal eşitlik modeline ait model uyum değerleri Çizelge 3'te özetlenmiştir.

Çizelge 2. YEM Analizi Sonuçları

<i>Uyum Ölçütü</i>	<i>Sonuç</i>	<i>Kısaltma</i>
Degrees of Freedom	148	df
Probability Level	0,000	p
Chi-Square	683,774	χ^2
Root Mean Square Error of Approximation	0,097	RMSEA
Root Mean Square Residual	0,83	RMR
Normed Fit Index	0,79	NFI
Non-normed Fit Index	0,80	NNFI
Comparative Fit Index	0,82	CFI
Goodness of Fit Index	0,84	GFI
Adjustment Goodness of Fit Index	0,79	AGFI
CMIN/DF	4,62	CMIN/DF

Çizelge 3. YEM'e Ait Model Uyum Değerleri

<i>Uyum Ölçüleri</i>	<i>İyi Uyum</i>	<i>Kabul Edilebilir Uyum</i>	<i>Model Değerleri</i>
RMSEA	$0 < RMSEA < 0,05$	$0,05 \leq RMSEA \leq 0,10$	0,097
RMR	$0 \leq RMR \leq 0,05$	$0,05 \leq RMR \leq 0,10$	0,209
NFI	$0,95 \leq NFI \leq 1$	$0,90 \leq NFI \leq 0,95$	0,79
NNFI	$0,97 \leq NNFI \leq 1$	$0,95 \leq NNFI \leq 0,97$	0,80
CFI	$0,97 \leq CFI \leq 1$	$0,95 \leq CFI \leq 0,97$	0,82
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$	0,84
AGFI	$0,90 \leq AGFI \leq 1$	$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$	0,79

Sonuç modeline baktığımızda, RMSEA = 0,097 olduğundan kurduğumuz gizil modelinin veri ile uyum sağladığını, $p < 0,05$ olduğundan modelimizin istatistiksel olarak anlamlı olduğu söylenebilir. Ayrıca Şekil 1'deki yapısal eşitlik modeline baktığımızda beklenti ve ekonomi değişkeni arasındaki ilişki katsayısı 0,04, beklenti ve istihdam değişkeni arasındaki

katsayı 0,38, beklenti ve eğitim değişkeni arasındaki katsayı 0,85, beklenti ve sosyal çevre değişkeni arasındaki katsayı 0,34, beklenti ve gelir değişkeni arasındaki katsayı -0,13'dür. Ekonomi, istihdam, eğitim ve sosyal çevre değişkenlerinin beklenti değişkeni ile pozitif yönde bir ilişkisi olduğunu gelir değişkeninin beklenti değişkeni ile ters yönde bir ilişkisi olduğunu söyleyebiliriz. Kısaca öğrencilerin ekonomi, istihdam, eğitim ve sosyal çevrelerine ilişkin olumlu tutumları geleceğe bakışlarındaki beklentilerini pozitif yönde etkileyecektir. Öğrenci kendi hayatını olumlu olarak tanımladığında bu pozitif anlayış, geleceğe bakışını olumlu yönde etkileyecektir.

B. CHAİD ANALİZİ

Şekil 2'ye göre, öğrencilere sorulan Beklenti1,"iyi bir iş bulabileceğime inanıyorum" ifadesine toplam 384 öğrencinin %26,6'sını ifade eden 102 kişi katılmazken, geriye kalan %73,4'ü ifade eden 282 kişilik büyük çoğunluk bu ifadeye katılmış ya da kararsız kalmıştır.

Beklenti1 içsel değişkeni ile arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayan dışsal değişken istihdam5 olarak adlandırdığımız "iş sahalarının artacağına inanıyorum" ifadesine %63,3'lük oranla 243 öğrenci katılıyorum ya da kararsızım derken, %36,7'lik oranla 141 öğrenci katılmamıştır.

Şekil 2. Beklenti1 İçsel Değişkeni İle Dışsal Değişkenlerin Ağaç Diyagramı

Öğrencilere sorulan Beklenti2, "rahat bir yaşamım olacağına inanıyorum" ifadesine toplam 384 öğrencinin %20,1'ini ifade eden 77 kişi katılmazken, geriye kalan %79,9'u ifade eden 307 kişilik büyük çoğunluk bu ifadeye katılmış ya da kararsız kalmıştır.

Beklenti2 içsel değişkeni ile arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayan dışsal değişken istihdam7 olarak adlandırdığımız "işsiz kalacağımı düşünmüyorum" ifadesine %73,4'lük oranla 282 öğrenci katılıyor ya da kararsızım derken, %26,6'lık oranla 102 öğrenci katılmamıştır.

Öğrencilere sorulan Beklenti3, "gelecekte istediğim şeyleri elde edeceğimi düşünüyorum" ifadesine toplam 384 öğrencinin %18'sini ifade eden 69 kişi katılmazken, geriye kalan %82'yi ifade eden 315 kişilik büyük çoğunluk bu ifadeye katılmış ya da kararsız kalmıştır.

Beklenti3 içsel değişkeni ile arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayan dışsal değişken istihdam5 olarak adlandırdığımız "iş sahalarının artacağına inanıyorum" ifadesine %63,3'lük oranla 243 öğrenci katılıyor ya da kararsızım derken, %36,7'lik oranla 141 öğrenci katılmamıştır.

Öğrencilere sorulan Beklenti4, "gelecekte mutlu olacağıma inanıyorum" ifadesine toplam 384 öğrencinin %13,5'ini ifade eden 52 kişi katılmazken, geriye kalan %86,5'i ifade eden 332 kişilik büyük çoğunluk bu ifadeye katılmış ya da kararsız kalmıştır.

Beklenti4 içsel değişkeni ile arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayan dışsal değişken istihdam7 olarak adlandırdığımız "işsiz kalacağımı düşünmüyorum" ifadesine %73,4'lük oranla 282 öğrenci katılıyor ya da kararsızım derken, %26,6'lık oranla 102 öğrenci katılmamıştır.

Öğrencilere sorulan Beklenti5, "hedeflerimin gerçekleştirebileceğine inanıyorum" ifadesine toplam 384 öğrencinin %14,8'ini ifade eden 57 kişi katılmazken, geriye kalan %85,2'yi ifade eden 327 kişilik büyük çoğunluk bu ifadeye katılmış ya da kararsız kalmıştır.

Beklenti5 içsel değişkeni ile arasındaki ilişkiyi en iyi açıklayan dışsal değişken ekonomi1 olarak adlandırdığımız "ekonominin daha iyi olacağına inanıyorum" ifadesine %58,1'lik oranla 223 öğrenci katılıyor ya da kararsızım derken, %41,9'lük oranla 161 öğrenci katılmamıştır.

SONUÇ

Üniversiteli gençlerin gelecekte beklediklerini etkileyen gizil etkenler, yapısal eşitlik modeliyle ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.

Öğrencilerin, gelecekte ekonominin nasıl olacağı ile ilgili görüşleri şu şekildedir. Enflasyonun daha da düşeceği, milli gelirin artacağı, ekonomik sıkıntıların yaşanmayacağı ve ekonominin hızlı bir şekilde büyüyeceği inancı vardır.

İstihdam konusuna bakıldığında öğrenciler; mezun olduklarında hemen iş bulabileceklerine, iş sahalarının daha da artacağına, gelecekte işsizlik sorununun olmayacağına ve işsiz kalacaklarını düşünmedikleri inancı vardır.

Eğitim konusundaki görüşleri ise; kaliteli bir eğitim aldıklarını ve aldıkları eğitimle iş hayatında başarılı olabilecekleri inancı vardır.

Sosyal çevrelerinden beklentileri ise çok olumlu olduğu yönündedir. Aileleriyle, arkadaşlarıyla ve çevresiyle mutlu bir yaşamları olduğu şeklindedir. Sadece gelir konusunda olumsuz düşüncelere sahiptirler. Bunun nedeni de ihtiyaçlarını karşılamakta maddi açıdan güçlük çektiklerinden ve ellerine geçen paranın geçinmek için yeterli olmadığıdır.

Genel olarak gelecekte beklenenleri olumlu yöndedir. Gelecekte iyi bir iş bulabileceğine, rahat bir yaşamının olacağına, istediği şeyleri elde edeceğine, mutlu olacağına, hedeflerini gerçekleştirebileceğine inan bir kitle ortaya çıkmaktadır.

Araştırmada öğrencilerin geleceğini etkileyen faktörler olarak belirlenen Beklenti ve Dışsal Göstergelere (Ekonomi, İstihdam, Eğitim, Sosyal Çevre ve Gelir) ilişkin değişkenler ve aralarındaki ilişkiler Chaid Analizi uygulanarak test edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, araştırma modelinde belirtilen değişkenler arasında istatistiki olarak anlamlı ilişkiler bulunduğu görülmüştür.

Modelde ileri sürüldüğü gibi; gelecek beklentisi ile dışsal göstergeler arasında yapılan analiz sonuçlarına göre önemli bir ilişki bulunmaktadır. Öğrencilerin gelecek beklentisinde, bu göstergeler içerisinde, özellikle istihdam olgusuna en çok önem verdiği, ikinci aşamada ise ekonomik olaylara önem verdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Üniversite öğrencilerinin geleceğe güvenle baktığı görülmektedir. Hayattan beklentilerinin yüksek olduğu ve gelecekte başarılı olabilecekleri olgusu vardır. Bu doğrultuda üniversite öğrencilerine geleceğe dair, gelecekteki iş hayatına yönelik vb. konularda seminerler vermek faydalı olabilir.

KAYNAKLAR

- Aktaş, Y. (1997), Üniversite öğrencilerinin uyum düzeylerinin incelenmesi: uzunlamasına bir çalışma. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (13), 107-110.
- Atılğan, E. (2011), "Karayollarında Meydan Gelen Trafik Kazalarının Karar Ağaçları ve Birliktelik Analizi İle İncelenmesi", Hacettepe Üniversitesi İstatistik Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Byrne, B. M. (2010), Structural Equation Modeling with AMOS. New York: Routledge.
- Güler, M. (1999), "İşçi ve Üniversiteli Gençliğin Gelecek Beklentileri ile Kötümserlik İyimserlik Düzeyleri" (III. Sosyal Psikiyatri Sempozyumunda sunulan bildiri), Ankara Üniversitesi Kriz Dergisi, Ankara, s.88-113.
- Kayri, M.; Boysan, M. (2008), "Bilişsel Yatkınlık İle Depresyon Düzeyleri İlişkisinin Sınıflandırma ve Regresyon Ağacı İle İncelenmesi", Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 34: 168-177.

- Korukoğlu, A. (2003), Üniversite Öğrencilerinin Eğitimden Beklentileri "Ege Üniversitesi İ.İ.B.F. Örneđi", Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, C.8, S.1, s. 79-89.
- Meydan, C. H.; Şeşen, H. (2011), Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulamaları, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Nunnally, J. C. (1978), Psychometric Theory, Mcgraw-Hill, New York.
- Özdemir, E. (1985), Gazi Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Problemleri. Yüksek Lisans Tezi Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özğüven, İ. E. (1992), Üniversite öğrencilerinin sorunları ve baş etme yolları. H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, (7), 5-13.
- Özyurt, S.; Dođan, S. (2002), Gençlik Problemleri Açısından Üniversite Gençliđi Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Adapazarı: Değişim Yayınları.
- Sawyer, A. G.; Page, T. J. Jr (1984), The use of incremental Goodness of Fit Indices in Structural Equation Models in Marketing Research, Journal of Business Research, 12, 297-308.
- Tezcan, C. (2008), "Yapısal Eşitlik Modelleri", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tolan, B.Y. ve Ark. (1990), Günümüz Gençliđinin Gelecekte Beklentileri, M.Ü. basılmamış Yüksek Lisans Programı çerçevesinde gerçekleştirilmiş bir alan araştırması, İstanbul.
- Yenen, Z., Gözlü, S. (2003), "Yükseköğretimde Müşteri Beklentileri: Türkiye'den Örnekler", İTÜ Dergisi, Cilt 2, Sayı 2, Nisan, s. 28-38.